

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 30 listopada 2015 r.

Adam Bodnar

KMP.573.20.2015

**Pan
Mariusz Błaszczak
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

Komitet Praw Dziecka ONZ w raporcie z dnia 2 października 2015 r., sygn. CRC/C/POL/CO/3-4, zawierającym zalecenia w zakresie realizacji przez Polskę *Konwencji o Prawach Dziecka*, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526), dalej: Konwencja, wyraził zaniepokojenie faktem, że dzieci, będące w konflikcie z prawem są przesłuchiwane lub muszą wydawać oświadczenia lub podpisywać dokumenty, bez obecności prawnika lub innej zaufanej osoby towarzyszącej. Komitet wskazał również, że zmiana ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz.U. z 1982 r. Nr 35, poz. 228 ze zm.), dalej: u.p.n., która ustala jednolitą formę postępowania sądowego w sprawach nieletnich z zastosowaniem procedur określonych w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296 ze zm.), może pozbawiać dzieci gwarancji proceduralnych, gwarantowanych na mocy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks postępowania karnego* (Dz.U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 ze zm.), takich jak: zasada domniemania niewinności, obowiązek mówienia prawdy, zasada *in dubio pro reo* oraz prawo do adwokata. W świetle powyższego Komitet wezwał Polskę m.in. do doprowadzenia do zgodności wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich z Konwencją i innymi właściwymi standardami oraz zagwarantowania proceduralnych praw dzieci (rekomendacja nr 55).

Aktualny pozostaje więc problem dostępu do adwokata osób nieletnich umieszczonych w policyjnych izbach dziecka. Obowiązujące przepisy nie gwarantują bowiem w takiej sytuacji, obligatoryjnego dostępu do adwokata przez cały okres pobytu nieletniego w izbie, co w mojej ocenie stanowi naruszenie prawa do obrony. Paragraf 8 ust. 1 pkt 9 Regulaminu Pobytu w Policyjnej Izbie Dziecka (dalej: Regulamin), stanowiący załącznik

do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w *sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb*, dalej: rozporządzenie, przewiduje możliwość odwiedzin rodziców, obrońcy lub opiekuna, ale wyłącznie za zgodą sądu, kierownika izby lub policjanta prowadzącego sprawę. Dostęp do adwokata jest więc uzależniony nie od woli zatrzymanego, a od innych osób, co pozostaje w sprzeczności zarówno z ustawą zasadniczą, ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz standardami międzynarodowymi. Należy wskazać, że zgodnie z zapisami ustawy *o postępowaniu w sprawach nieletnich* można zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełnił czyn karalny, jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy i zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego, zatarcia śladów popełnionego czynu, albo gdy nie można ustalić jego tożsamości (art. 32g § 1 u.p.n.). Zatrzymanego nieletniego informuje się o przyczynach zatrzymania, przysługujących mu prawach (w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata, prawie do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania i prawie złożenia zażalenia na czynności naruszające jego prawa), a także – na jego żądanie – umożliwia się nawiązanie kontaktu z rodzicem, opiekunem lub adwokatem (art. 32g § 3 u.p.n.). Prawo nieletniego do korzystania z pomocy obrońcy wynika wprost z art. 18a pkt 1 u.p.n.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że prawo do obrony chronione jest przez Konstytucję RP (art. 42 ust. 2), *Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzoną w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.* (art. 6 ust. 3) oraz *Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.* (art. 14 ust. 3). Warto w tym miejscu odnieść się także do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, który wskazywał, że dostęp osoby zatrzymanej do obrońcy, w tym umożliwienie się do jej przygotowania i realizowania w toku postępowania jest niezwykle istotny z punktu widzenia rzetelności procesu sądowego i powinien być zagwarantowany od początku zatrzymania, zaś nawet gdy wyjątkowe okoliczności sprawy uzasadniają odmowę dostępu do adwokata, ograniczenie w korzystaniu z jego pomocy nie może zniweczyć praw zagwarantowanych w art. 6 *Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności* (Dayanan przeciwko Turcji, skarga nr 7377/03; Krombach przeciwko Francji, skarga nr 29731/96; John Murray przeciwko Wielkiej Brytanii, skarga nr 18731/91; Płonka przeciwko Polsce, skarga nr 20310/02; Salduz przeciwko Turcji, skarga nr 36391/02; Yurttas przeciwko Turcji, skarga nr 25143/94).

Warto również przywołać opinię Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) wyrażoną w Dwudziestym Pierwszym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf (2011) 28], zgodnie z którą *umożliwienie osobom zatrzymanym przez policję dostępu do adwokata jest podstawowym zabezpieczeniem przed złym traktowaniem. Istnienie tej możliwości ma zniechęcający wpływ na tych, którzy są skłonni do złego traktowania zatrzymanych osób. Ponadto prawnik jest w znakomitej pozycji, by podejmować odpowiednie działania jeśli złe traktowanie faktycznie ma miejsce.* W ocenie CPT dostęp do adwokata powinien obejmować jego obecność przy przesłuchaniu, jak również prawo do spotkania się z nim na osobności i uprawnienia te powinny być zagwarantowane od początku zatrzymania.

Uwzględniając powyższe akty prawne i standardy międzynarodowe widzę pilną potrzebę zmiany przepisu § 8 ust. 1 pkt 9 Regulaminu w sposób, który zagwarantuje nieletniemu umieszczonemu w policyjnej izbie dziecka niezwłoczną pomoc adwokata. Postulat ten wydaje się także istotny z punktu widzenia ustaleń Komitetu Praw Dziecka ONZ, który wskazał na przypadki dokonywania czynności procesowych z udziałem dzieci, składania przez nie oświadczeń i podpisywania dokumentów, bez obecności prawnika lub innej zaufanej osoby towarzyszącej, mimo ustawowych wymogów określonych w art. 32f u.p.n.

W związku z powyższym zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w przedstawionej kwestii. Bardzo proszę o powiadomienie mnie o stanowisku przyjętym przez Pana Ministra w tej sprawie.

Podpis na oryginale